

Thema: onrechtvaardige pachters

Welkom en aansteken van de kaars

Orgelspel

Openingslied 414 (Bundel 1973) Wilt heden nu treden

Wilt heden nu treden voor God, den Here

LvdK Gezang 414

m: Valerius 1626
t: A Valerius

1. Wilt he - den nu tre - den voor God, den He - re,
Hem bo - ven al lo - ven van har - te zeer,
en ma - ken groot zijns lie - ven na - mens e - re,
die daar nu on - ze vij - and slaat ter - neer.

2. Ter eren ons Heren wilt al uw dagen
Dit wonder bijzonder gedenken toch.
Maakt u, o mens, voor God steeds wel te dragen,
doet ieder recht en wacht u voor bedrog.
3. Bidt, wakent en maket dat ge in bekoring
en 't kwade met schade toch niet en valt.
Uw vroomheid brengt de vijand tot verstoring,
al waar' zijn rijk nog eens zo sterk bewald.

Votum en groet

Onze hulp is in de naam van de Heer
Die hemel en aarde gemaakt heeft,
Die trouw houdt tot in eeuwigheid
En die niet loslaat het werk van zijn handen.

Genade zij u en vrede
Van God onze Vader
En van Jezus Christus, de Heer.
Amen.

Antwoordlied: Tot u, Heer, is ons hart gericht

Gebed

Eeuwige God,

Soms worden we bepaald bij onze sterfelijkheid. Ontvallen ons mensen, van wie we het niet hebben zien aankomen, of ging het sneller, dan we voor mogelijk hadden gehouden. We zijn broze, kwetsbare mensen.

Geef het ons, om ons bestaan telkens in uw hand te leggen. Om te beseffen hoe het menselijk bestaan teer is. Om te genieten van alle dagen die ons gegeven worden. Om onder ogen te zien dat we het bestaan moeten loslaten, dat we ons leven ooit moeten teruggeven in uw handen.

U bent het die ons draagt, door heel het leven heen. U inspireert ons, om elke dag opnieuw te leven van verwondering. Geef ons het licht in de ogen, dat we het zien, de warmte in ons hart, dat we het voelen. De verbondenheid met onze medemensen, die samen met ons op zoek zijn naar u.

Ontferm u over ons en blijf met ons. Zonder u kunnen we niet.

Amen.

Lied 207: 1, 3 en 4 De trouw en goedheid van de Heer

Bijbellezing: Jesaja 5: 1-7

¹Ik wil een lied zingen over mijn vriend, een lied over mijn vriend en zijn wijngaard:

‘Mijn vriend had een wijngaard, op een heuvel met goede grond. ²Hij werkte hard op die grond. Hij haalde de stenen eruit en plantte er de mooiste soorten druiven. Hij bouwde er een toren voor het bewaken van de wijngaard. Hij maakte er een plek om de druiven te persen. Toen verwachtte hij goede druiven, maar hij kreeg alleen maar slechte druiven.’

³De Heer zegt: ‘Inwoners van Juda en Jeruzalem, weten jullie waarom de druiven slecht zijn? Komt dat door mij of door mijn wijngaard? Wat denken jullie? ⁴Had ik nog meer aan mijn wijngaard kunnen doen? Ben ik iets vergeten? Waarom verwachtte ik goede druiven, maar kreeg ik alleen slechte druiven?’

⁵Luister! Ik zal vertellen wat ik met mijn wijngaard ga doen. Ik breek de muren af en ik haal de heg eromheen weg. Dan wordt mijn wijngaard niet meer beschermd, maar dan wordt hij vertrapt door dieren. Die zullen alles verwoesten.

⁶Ik zal mijn wijngaard niet meer verzorgen, zodat er overal onkruid komt. En ik zal tegen de wolken zeggen dat ze geen regen meer moeten laten vallen.

⁷Volk van Israël, jullie zijn de wijngaard uit het lied. En volk van Juda, jullie zijn de planten die ik gekozen heb. En die vriend, dat ben ik, de machtige Heer. Ik dacht dat jullie goed bestuurd zouden worden, maar jullie worden alleen maar slecht bestuurd.’

Psalm 1: Gezegend hij, die in der bozen raad

Bijbellezing Lucas: 20: 9-19

⁹Daarna gaf Jezus het volk een voorbeeld. Hij zei: ‘Een man heeft een wijngaard. Hij verhuurt die wijngaard aan boeren en gaat zelf voor lange tijd op reis. ¹⁰In de tijd van de oogst stuurt de man een knecht naar de wijngaard. Die moet bij de boeren een deel van de opbrengst ophalen. Maar de boeren slaan de knecht, en sturen hem weg met lege

handen. ¹¹Dan stuurt de man een andere knecht naar de wijngaard. Maar de boeren slaan ook die knecht en ze beledigen hem. Ze sturen ook hem weg met lege handen. ¹²Daarna stuurt de man een derde knecht. Ook die wordt hard geslagen en de wijngaard uit gejaagd. ¹³Ten slotte vraagt de eigenaar zich af wat hij nu moet doen. Hij denkt: Ik stuur mijn zoon, van wie ik heel veel houd. Voor hem zullen de boeren waarschijnlijk wel respect hebben. ¹⁴Maar als de boeren de zoon zien, zeggen ze tegen elkaar: ‘Kijk, daar komt de zoon. Hij zal al het bezit van zijn vader krijgen. Kom, we slaan hem dood! Dan is de wijngaard van ons.’ ¹⁵De boeren slepen de zoon de wijngaard uit en slaan hem dood.’

Daarna zei Jezus: ‘Wat zal de eigenaar van de wijngaard nu doen? ¹⁶Hij zal zelf komen. Hij zal de boeren doden, en de wijngaard aan anderen geven.’ Toen zeiden de mensen: ‘Dat mag nooit gebeuren!’ ¹⁷Maar Jezus keek hen aan en zei: ‘Wat betekent dan deze tekst uit de heilige boeken: «De bouwers gooiden één van de stenen weg. Maar dat werd juist de belangrijkste steen van het gebouw»? ¹⁸Als je over die steen struikelt, zul je sterven. En als die steen op jou valt, blijft er niets van je over.’

¹⁹De priesters en de wetsleraren begrepen dat het voorbeeld van de boeren over hen ging. Het liefst wilden ze Jezus meteen gevangennemen. Maar ze durfden het niet, omdat ze bang waren voor het volk.

Lied 213: 1, 2 en 3 Morgenglans der eeuwigheid

Preek

Afgelopen week, beste mensen, was ik bij mijn Rotary Club. Deze keer was het mijn taak om het verslag te schrijven. De week daarvoor had ik het ook al gedaan. De voorzitter begon met zijn mededelingen. Nadat hij drie dingen gezegd had, onderbrak ik hem. Ik zei: ‘dat heb je vorige week toch ook allemaal al gezegd’. Ja zeker, zei hij, maar je weet dat ik in het onderwijs heb gewerkt en je weet dat de eerste les van elk onderwijs is: herhaling, herhaling en nogmaals herhaling. En, voegde hij eraan toe, dat geldt toch ook voor jou!

U begrijpt, daar had hij mij tuk. Want laten we eerlijk zijn: uiteindelijk komt elke preek op hetzelfde neer: laat we eens vertrouwen op God en laten we eens ons best doen voor de naaste. Elke week opnieuw horen we dat in lange, uitgewerkte vertogen en overwegingen. Maar hier komt het toch telkens op neer!

In de reeks over de gelijkenissen heb ik voor vandaag twee gelijkenissen aangekondigd. Het verhaal van de Onrechtvaardige Pachters van Jezus en het verhaal over de Wijngaard van de profeet Jesaja.

Gelijkenissen zijn, en dat zullen Koen ik de komende tijd regelmatig herhalen, juist zo leuk, doordat je ze blijft lezen. En elke keer als je ze leest, zie je nieuwe elementen. Het zijn verrassende verhalen met telkens opnieuw een boodschap voor de nieuwe generatie die ze dan leest. Het verhaal dat Jezus in de mond wordt gelegd over die onrechtvaardige pachters is natuurlijk niets anders dan een hervertelling van het verhaal van Jesaja.

Ik wil over deze twee gelijkenissen in drie punten vandaag wat zeggen. Eerst duik ik op de gelijkenis bij Jesaja, dan vraag ik me bij punt twee af wat de historische betekenis is van de gelijkenis bij Jezus. Tenslotte probeer ik de gelijkenis een nieuwe lezing of uitleg te geven voor onze tijd.

De gelijkenis van de profeet, deel 1

De profeet vertelt ons een prachtig verhaal. Hij bezingt een lied. Een lied van de vriend en van de wijngaard. Iemand heeft vol vuur een prachtige wijngaard gemaakt. Het was hard werken, maar aan het einde heb je ook wat. Een prachtige wijngaard met goede struiken. Een toren om goed te kunnen kijken of er gevaar komt en een grote wijnpers om van die heerlijke vruchten de beste wijn te maken.

Alleen komen er geen goede druiven. Ondanks alle goede voorbereidingen is de wijn niet te drinken. Chateau Migraine wordt het. De bouwer van de wijngaard krijgt er hoofdpijn van.

En hij vraagt zijn hoorders, Israël en Juda hoe het komt dat het resultaat zo slecht is. Hij heeft toch alles gedaan? Wat had hij nog meer moeten doen.

‘Laat ik de boel maar in de steek laten. Laat ik alles achter me laten. Met deze wijngaard wordt het niets meer. Ik heb mijn stinkende best gedaan, maar het is gewoon mislukt!’

Uit de laatste regels die we lazen, blijkt wat de bedoeling van het hele verhaal is. God is de vriend die de wijngaard gemaakt heeft. De wijngaard is Gods schepping. Sterker nog: het is het uitverkoren volk. God heeft alles gedaan om zijn volk tot zijn recht te laten komen, te zorgen dat ze vrucht zouden dragen. Maar helaas: er komt niets anders van, dan alleen pijn en verdriet. Het volk luistert niet. Het volk doet niet wat zijn Schepper van hem verwacht. Het is alleen maar droefenis.

Het is een prachtig, beeldend verhaal, waarin de teleurstelling van God verteld wordt bij het prachtige scheppingswerk wat hij gedaan heeft. Al in de vroege kerk wordt van God gezegd, dat je Hem alleen kunt voorstellen als de Schepper van de wereld en de mensen. God kan niet anders zijn, want God heeft mensen nodig. God wil niet alleen zijn. God zoekt het tegenover van de mensen, maar raakt daarin diep teleurgesteld.

In januari preekte ik al door middel van het beeldscherm over de profeet Hosea. Deze profeet vergelijkt de ontrouw van het volk Israël tegenover zijn God met de ontrouw van een overspelige huwelijkspartner. Zoveel meer had je kunnen verwachten, maar het volk is ontrouw. Zou het ooit nog goed komen?

Het Oude Testament staat vol van deze verhalen. God heeft de wereld gemaakt en verlangt dat de mensen in verbinding met hem blijven. Ze doen het niet, ze zijn ontrouw. Telkens stuurt hij profeten om ze te blijven herinneren aan zijn verbond. Soms gaat het goed, meestal niet.

Ik kom bij de gelijkenis van Jezus, deel 2.

Het kan haast niet anders of de evangelisten kenden dit verhaal van de wijngaard. Zij leggen Jezus woorden in de mond die erg lijken op de woorden van Jesaja. Ook hier wordt een wijngaard gemaakt. Alles wordt piekfijn geregeld zodat de pachters een prachtige werkplek hebben. Zo gezegd, zo gedaan. De eigenaar vertrekt en de pachters gaan aan het werk. Alleen stuurt de eigenaar af en toe wel iemand om zijn deel van de oogst, de pacht, op te halen. So far, so good. Alleen willen de pachters niet betalen. Zij hebben tenslotte hard gewerkt. Toch niet die eigenaar? Laten we die knecht die om de centjes komt, maar een paar klappen geven. Dan verdwijnt ie vanzelf weer. De ene knecht verdwijnt, de nieuwe komt. Ook een derde knecht wordt hardhandig weggewerkt. Geen gezeur, de opbrengst is voor ons. Wij zijn heel tevreden met onszelf. Aan ons lijf geen polonaise, geen gedoe. We hebben er hard genoeg voor gewerkt. Ons succes is een keuze!

Tenslotte probeert de eigenaar een laatste middel. Hij stuurt zijn zoon, zijn enige. Zijn lievelingszoon. Naar hem zullen ze toch wel luisteren? Hem zullen ze niet met lege handen terugsturen. De eigenaar is rijkelijk naïef, want hoe aanlokkelijk is het om juist de zoon de

nek om te draaien. Hopelijk begrijpt de eigenaar dan onze boodschap. Val ons niet lastig. Wij zijn helemaal tevreden zo. Laat die eigenaar wegblijven. De wijngaard is van ons.

Ik denk dat het niet moeilijk is om te begrijpen wat de eerste laag van betekenissen van deze gelijkenis is. Alweer is God degene die de wijngaard heeft gemaakt. De aarde is geschapen. De mensen mogen aan het werk. Het enige wat God verwacht, is dat er af en toe aan hem gedacht wordt. Misschien moet je de pacht hier wel lezen als een beeld van de offercultuur uit het oude Israël die in de tijd van Jezus nog bestond. Wie gezegend werd met rijke opbrengst, moest een deel van de opbrengst offeren aan God. Heel praktisch, heel concreet. Voor wat hoort wat.

Zouden de knechten niet de profeten uit het Oude Testament zijn. Telkens opnieuw stuurde God een afgevaardigde om de mensen bij de les te houden. Bekeer je, denk aan God, en geef God wat hem toekomt... Profeten komen en gaan, zeggen elke keer hetzelfde, maar over het algemeen luisteren de mens maar heel even en leven ze daarna gewoon zoals ze zelf wilden. Zonder God of gebod. Zonder offer of dankbaarheid. Val me niet lastig, ik leef lekker!

Tot zover past het allemaal in het bekende stramien van de aloude bijbel, het boek van de Joden. God houdt zich aan zijn deel van de afspraak, het verbond, hij verwacht dat de mensen dat ook doen. Een man een man, een woord een woord. Zo geldt dat ook in de verhouding tussen God en mensen.

Maar nu voegen de evangelisten iets nieuws toe. En daarom zeg ik ook dat zij het Jezus in de mond leggen. Nu komt de zoon in beeld. En wie gepokt en gemazeld is in het Nieuwe Testament, begrijpt dat het Jezus moet zijn. En dat zal hij toch niet over zichzelf hebben kunnen zeggen?

De eigenaar stuurt de laatste afgezant, zijn zoon. Eigenlijk is hij het zelf. Hem zullen ze toch niets aan doen? De laatste waarschuwing. Een offer 'they can not refuse'. Nu zullen ze luisteren. Maar de mensen luisteren niet en doden de zoon. Precies zoals het met Jezus was gebeurd. Voor sommigen een grote afgezant, misschien wel van boven. Voor anderen een lastpak, waar je maar het beste korte metten mee kon maken. Gewoon afmaken, geen gezeur. Dan ben je ervan af.

Ook hier is de bouwer van de wijngaard God. Wat moet Hij doen? Hij gooit de oude pachters eruit en zoekt nieuwe pachters. Het is hetzelfde verhaal als dat van twee weken geleden. De mensen die je eigenlijk zou verwachten, die doen het niet en die moeten verdwijnen. Nieuwe mensen krijgen de wijngaard. De beloning is er niet voor de oude, trouwelozen, maar voor de nieuwelingen die wel luisteren.

In de tijd van de vroege kerk zag men hier ongetwijfeld een beeld in van het oude jodendom dat afgehaakt had. God had het keer op keer met zijn beloofde volk geprobeerd, nu had hij het helemaal gehad en zocht hij het onder de heidenen. De nieuwe christenen, volgelingen van zijn zoon, daar lag de toekomst.

Laat ik er direct bij zeggen, dat deze historische uitleg om begrijpelijke redenen niet meer zo populair is. Te vaak heeft de geschiedenis van de christelijke kerk aanleiding gegeven tot pogroms en jodenvervolging. En dat zij natuurlijk verre van ons. Maar met alle beste bedoelingen van de wereld ontkomen we er niet aan, dat er in heel veel verhalen uit de evangeliën veel rancune zit. Nieuwe christenen die maar niet willen of kunnen begrijpen dat de joden niet net zo enthousiast zijn voor deze Jezus als zij zijn. Het enthousiasme van de nieuwe volgelingen maakt hen intolerant tegenover de anderen. De farizeeën en de schriftgeleerden, aan hen heb je niets meer. Het gaat om de nieuwe mensen die wel nadrukkelijk voor Jezus kiezen.

Ik kom tot het laatste deel van mijn preek. De toepassing.

Wat betekent het eigenlijk voor ons, nu? Voor mijn gevoel is de oorspronkelijke tegenstelling van 2000 jaar geleden, tussen joden en christenen, voor ons niet relevant meer. Wij geloven er niet meer in dat we de plaats van de joden bij God hebben overgenomen. Wij zullen misschien niet direct zeggen dat alle godsdiensten hetzelfde zijn, dat het allemaal dezelfde God is in wie we geloven. Want dat weten we niet. Maar we zullen wel aanvaarden dat elk geloof op aarde een manier is om vorm te geven aan de verwondering die bij elk denkend mens opkomt, als hij kijkt hoe bijzonder deze aarde is. Hoe bijzonder het is dat wij er zijn. Dat er een prachtige wereld is, die je bijna direct Schepping zou noemen. Dat we er zijn. Dat er mensen zijn die ons dragen. Dat er misschien een dragende grond is, die we in een overmoedige bui God zouden noemen.

Elk geloof geeft zijn eigen antwoord op levensvragen. En we hebben het veel te druk met onze eigen traditie, om zomaar een oordeel te hebben over anderen. Nergens voor nodig.

Wat betekent het verhaal voor ons dan wel?

Een heel actuele betekenis zou je natuurlijk kunnen vinden in de groene theologie. Dan gaat het hele verhaal over de schepping en het behoud ervan. We hebben iets heel moois gekregen om het telkens weer door te geven. Niet om van deze wereld de bende te maken, die we er zo vaak van maken. Denk eens groen, is dan de boodschap!

Een prachtige boodschap. Maar misschien ook wel heel erg tijdgebonden en modieus. Daarom wil ik een spa dieper steken. Misschien kan voor ons de spiegel van de beide verhalen wel zijn, dat we zo vaak vergeten, dat het zo bijzonder is dat we er zijn. We leven op aarde. We zwoegen ons door het leven heen en af en toe genieten we ervan. Maar komen we nog toe aan de verwondering en de dankbaarheid? Vragen we ons af en toe nog af waar het vandaan komt of waar het naar toe moet? Staan we letterlijk nog eens stil. Kunnen we dank je wel zeggen, voor al het moois dat we hebben gekregen?

Ik sluit af.

In de oude wereld zei je ‘dank je wel’ met een offer. Dat zijn misschien niet meer onze manieren. Maar ‘dank je wel’ zeggen, je verwonderen, blij zijn over wat je hebt gekregen, blij zijn met je bestaan, misschien is dat ook nu nog niet te veel gezegd. De verwondering in je bestaan zien. De mens om je heen zien. Helemaal aan het eind van het boek Jesaja zegt diezelfde profeet – of eigenlijk iemand die een paar honderd jaar later in dezelfde stijl doorgaat – het volgende. ‘Je offers, ik heb er niets mee. Het ware offer is omzien naar je medemens. Helpen waar je kunt. Mensen bevrijden die op de een of andere manier vastzitten. Er zijn voor je medemens.’

Misschien is dat wel de pacht die wij zouden kunnen betalen. Stil staan in verwondering. Helpen waar je helpen kunt. Of heel eenvoudig met de woorden van de Prediker: doen wat je hand vindt om te doen.

Amen.

Stilte

Orgelspel

Afkondiging overlijden Sity Gerrits

Afgelopen maandag, gemeente, is Sity Gerrits op 69-jarige leeftijd overleden. Zij was al langere tijd ziek, maar ze vond het zelf belangrijk om zo lang mogelijk haar werk voor de

kerk te blijven doen. Daarom heeft zij het nieuws over haar ziekte slechts in beperkte kring verspreid.

Gedurende twintig jaar heeft Sity haar beste krachten gegeven aan het bezoekwerk in onze kerk. Zij was contactlid en wijksecretaris. Zij deed dat op een uitzonderlijke manier.

In Sity verliezen we als Gemeente iemand die in woord en daad de boodschap van liefde en solidariteit voorleefde. Onze gedachten en gebeden gaan uit naar haar partner Titus en de vele mensen om haar heen die haar enorm missen.

Morgenmiddag om 13.00 uur zal er een dankdienst voor haar leven in deze kerk plaatsvinden.

Ik wil u vragen om op te staan om haar in een moment van stilte te gedenken. Ik lees daarbij de woorden uit Prediker die morgen centraal zullen staan:

*Al wat je hand vindt om te doen
doe dat met de kracht die je hebt ...*

Voorbeden en stil gebed, afgesloten met het gezamenlijk gebeden ‘Onze Vader’

Eeuwige God,

Vanuit de stilte komen we tot u.
Met een hart dat vol zit met emotie.
Met een bezwaard en treurig gemoed.

Zo komen wij tot u als mensen die op het ene moment stil worden en leven van de verwondering en op het andere moment in alle haast gewoon doorleven en niets om ons heen zien.

Voor u leggen we onze zorgen neer.
Ons verdriet en onze angst.
Onze onzekerheid en onze twijfel.
Onze wanhoop en onze woede.

Wees met ons, als we het leven soms zo moeilijk vinden.
Vertroost ons en versterk ons.

Wek uw Geest in ons die ons voorttrekt naar uw toekomst.
Maak dat we blijven lieven van uw visioen van geloof, hoop en liefde.

We bidden in stilte met woorden die niemand anders voor ons kan uitspreken.
We bidden en denken aan de mensen om ons heen.
We bidden en vertrouwen onszelf toe aan u, die nooit loslaat.
We bidden in de stilte.

[...]

Met heel uw kerk van alle plaatsen en tijden, bidden we met de woorden van Jezus

Onze Vader die in de hemel zijt,
 Uw naam worde geheiligd.
 Uw Koninkrijk kome,
 Uw wil geschiede,
 op aarde zoals in de hemel.
 Geef ons heden ons dagelijks brood
 en vergeef ons onze schulden,
 zoals ook wij onze schuldenaars vergeven.
 En leid ons niet in verzoeking,
 maar verlos ons van de boze.
 Want van U is het Koninkrijk
 en de kracht en de heerlijkheid
 in eeuwigheid. Amen.

Mededelingen

Collecte (*tijdens de dienst*):

Slotlied D3 (Bundel Tussentijds) Waar je woont op deze aarde

Waar je woont op deze wereld D3
 melodie: C. Anton

2. Waar je woont op deze wereld,
 tussen bloemen of beton,
 tussen haat of tussen liefde,
 elke dag is er een zon,
 elke dag een nieuwe kans ook
 't woord van Christus te verstaan,
 door de ogen van de ander
 kijkt de Heer ons steeds weer aan.

3. Waar je woont op deze wereld,
 tussen bloemen of beton,
 tussen twijfel, tussen hopen,
 elke dag is er een zon.
 Elke dag een nieuwe kans ook
 samen weer op weg te gaan,
 samen werken in zijn liefde,
 samen werken in zijn naam.

tekst: J. van Opbergen

Uitzending en zegen

Bevestigen wij dan ons geloof in een leven van liefde

Aanvaarden wij onze verantwoordelijkheid voor onze geloofsgemeenschap,

Haar taak in deze wereld, met haar noden

En gaan we dan van hier naar ons huis en onze levensopdracht,
onder Gods zegen.

De Heer zegene en hij behoede u

De Heer doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig.

De Heer verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede.

Amen.

Liedboek 978: 4 (*staande*)

Collecte (*bij de uitgang*): **Gemeente**

Orgelspel